KİTABŞÜNASLIQ VƏ REDAKTOR SƏNƏTİ
elmi-nəzəri və təcrübi-metodik jurnal

№ 2 (15) 2022

Orxan Bəybala oğlu Usubaliyev
Məhəmməd Füzuli adına
Əlyazmalar insitutunun doktorantı
Orcid 0000-0001-6052-0989

MÜASİR DÖVRDƏ AZƏRBAYCANDA HUMANİTAR ELMLƏR ÜZRƏ KİTAB NƏŞRİNİN ÜMUMİ VƏZİYYƏTİ (2003-2020-ci illər)

Xülasə: *Bu məqalədə Azərbaycanda kitab nəşrinin ümumi vəziyyəti (2003-2020-ci illər) şərh olunmuşdur. Məqalədə bu dövrdə humanitar elmlər üzrə ədəbiyyatın nəşri ön plana çəkilmişdir. Burada Azərbaycanda 2003-cü ildən 2020-ci ilə qədər humanitar elmlər və onun bütün bölmələri üzrə ədəbiyyatın illik ümumi statistikası işlənib hazırlanmış və tərtib olunmuş cədvəllərdə yerləşdirilmişdir. Məqalədə Azərbaycanda müasir dövrdə kitab nəşrinin (2003-2020-ci illər), eləcə də humanitar elmlər üzrə ədəbiyyatın ümumi vəziyyətindən və bu sahəyə dövlətimizin diqqət və qayğısından da bəhs edilmişdir. Həmçinin məqalədə bu dövrdə Azərbaycanda miniatür kitab nəşrindən də danışılır. Məqalədə eyni zamanda müasir dövrdə Azərbaycanda kitab nəşrinin problemlərindən, həmin problemlərin həlli yolları və kitab nəşrinin inkişaf istiqamətləri aydınlaşdırılmışdır.*

Açar sözlər: *kitab nəşri, nəşriyyat işi, humanitar ədəbiyyat, miniatür kitab, milli ensiklopediya.*

Orkhan Beybala oglu Usubaliyev

General condition of the publication of a book on the humanities in Azerbaijan in modern times (2003-2020)

Abstract: *This article comments on the general state of book publishing in Azerbaijan (2003-2020). The article focuses on the publication of literature on the humanities during this period. Here, the annual general statistics of the literature on the humanities and all its sections in Azerbaijan from 2003 to 2020 are developed and placed in the compiled tables. The article discusses the general state of book publishing in Azerbaijan in modern times (2003-2020), as well as the literature on the humanities and the state's attention and care in this area. The article also mentions the publication of miniature books in Azerbaijan during this period. The article also clarifies the problems of book publishing in Azerbaijan in modern times, ways to solve these problems and the development of book publishing.*

Key words: *book publishing, publishing, humanitarian literature, miniature book, national encyclopedia.*

Орхан Бейбала оглы Усубалиев

Общее состояние издания книги по гуманитарным наукам в Азербайджане в современное время (2003-2020 гг.)

Резюме: *В данной статье комментируется общее состояние книгоиздания в Азербайджане (2003-2020 гг.). Статья посвящена публикации в этот период литературы по гуманитарным наукам. Здесь разработана годовая общая статистика литературы по гуманитарным наукам и всех ее разделов в Азербайджане с 2003 по 2020 годы и помещена в составленные таблицы. В статье рассматривается общее состояние книгоиздания в Азербайджане в современное время (2003-2020 гг.), А также литература по гуманитарным наукам и внимание и забота государства в этой области. В статье также упоминается издание миниатюрных книг в Азербайджане в этот период. В статье также разъясняются проблемы книгоиздания в Азербайджане в современное время, пути решения этих проблем и развитие книгоиздания.*

Ключевые слова: *книгоиздание, издательское дело, гуманитарная литература, миниатюрная книга, национальная энциклопедия.*

Azərbaycan xalqı dilini, irsini, mənəvi dəyərlərini, mədəniyyətini daim qoruyub saxlamış və saxlayır. "Azərbaycan kitabı" xalqımızın zəngin düşüncə tərzini əks etdirir. "Azərbaycan kitabı" ilk növbədə mənsub olduğu xalqına layiqli vətəndaş yetişdirməyə xidmət edir, bütün imkanlarını mövcud nöqsanları aradan qaldırmağa və zəruri dəyərləri artırmağa istiqamətləndirir. Belə ki, bu ideya əsl Azərbaycan kitabının milli funksiyasını xarakteriza edir. Buna görə də, Azərbaycan kitabının oxucusu müxtəlif olmuş, həm də ayrı-ayrı tarixi dövrlərdə müxtəlif oxucu qruplarını əhatə etmişdir. Kitabların mövzusu, məzmunu, elmi səviyyəsi oxucu maraqlarının formalaşmasına, mütaliə səviyyəsinin yüksəlməsinə əsaslı şəkildə təsir göstərir. Azərbaycan kitabının geniş şəkildə təbliği və yayılması məhz bu mənbənin məzmunu, bədii tərtibatı ilə əlaqədar olmuşdur.

Müstəqil dövlətimizdə əsası Ümumilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş ümumi dövlətçilik siyasətinin tərkib hissəsi olan mədəni siyasət də Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən müvəffəqiyyətlə davam etdirilməkdədir. Prezidentin imzaladığı "Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında", "2005-2006-cı illərdə Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə çapı nəzərdə tutulan əsərlərinin siyahısının təsdiq edilməsi haqqında" və "Azərbaycan Respublikasında kitabxana informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət proqramı" və s. kimi böyük strateji əhəmiyyət kəsb edən sənədlər bu mənada diqqətəlayiqdir.

Müasir dövrdə Azərbaycanda nəşriyyat müəssisələrinin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, onların bəzi sahələrinin informasiya texnologiyası ilə təmin edilməsi, kompüterləşdirilməsi və internetə qoşulması üçün əlverişli şərait yaradılmışdır. Bu məqsədyönlü tədbirlər ölkəmizdə bütövlükdə kitabçılıq işinin inkişafına, eləcə də humanitar elmlər üzrə kitab nəşrinə, təbliği və yayılmasına, ədəbiyyat və incəsənətimizi, zəngin mədəniyyətimizi müasir dövrün tələbləri

səviyyəsində inkişaf etdirməyə əsaslı təsir göstərir. Bu mənada Prezidentin Sərəncamına əsasən 2004-cü ildən bəri latın qrafikalı nəşrlər hesabına kitab və kitabçılıq işi inkişaf edir, kitabxanaların fondu çap edilən yeni müxtəlif elm sahələrinə, eləcə də humanitar elmlərə dair ədəbiyyatlarla zənginləşir. Son illərdə 400 adda 10 milyondan çox nüsxə tirajla müxtəlif elm sahələrinə, eləcə də humanitar elmlərə dair kitab nəşr edilərək ölkəmizin kitabxanalarına hədiyyə olunmuşdur.

Müstəqillik şəraitində ölkəmizdə mövcud olan dövlət, özəl, idarə və müəssisə nəşriyyatlarının fəaliyyətləri üçün hər cür şərait yaranmışdır. Bunun nəticəsidir ki, indi nəşriyyat sisteminin nailiyyətləri ilə özünü kitabın istehsalında, nəşrində, tərtibatında, məzmun və elmi səviyyəsində, həmçinin miqdarında və s. büruzə verir. Belə bir faktı qeyd etmək kifayətdir ki, müasir dövrdə respublikamızda müxtəlif elm və bilik sahələri, eləcə də humanitar elmlər üzrə müxtəlif növ və tiplərdə 4 minə yaxın adda kitab və kitabça çapdan buraxılır. Bu da öz növbəsində kitab mədəniyyətinin ölkəmizdə sürətlə inkişaf etdiyini göstərməklə bərabər, insan fəaliyyətində xüsusi əhəmiyyət kəsb edən oxu və mütaliənin keyfiyyətinin, səmərəliliyinin yüksəldilməsinə müəyyən mənada təsir göstərir [20].

Prezidentin 27 dekabr 2004-cü il tarixli "2005-2006-cı illərdə Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə çapı nəzərdə tutulan əsərlərin siyahısının təsdiq edilməsi haqqında" Sərəncamına əsasən siyahıya 546 adda kitab daxil edilmiş və hər kitabın 25 min nüsxə tirajla çap edilməsi planlaşdırılmış, beləliklə 13 milyon 650 min nüsxə kitabın çapdan buraxılması nəzərdə tutulmuşdur. Sərəncamda adı çəkilən bu kitablar 2005-2009-cu illərdə çap edilərək, pulsuz olaraq respublikamızın kitabxanalarına hədiyyə edilmişdir. Dünyada bənzəri və analoqu olmayan bu tədbir müstəqil dövlətimizin mədəni siyasətinin təzahürüdür [19].

Humanitar elmlər üzrə milli ədəbiyyatın nəşri sahəsində ən mühüm nailiyyətlərdən biri Prezident İlham Əliyevin 12 yanvar 2004-cü ildə imzaladığı "Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının nəşri haqqında" Sərəncamı olmuşdur.

"Nəşriyyat işi haqqında" Qanun (2000) dövlətimizin yeni universal milli ensiklopediyasının nəşri üçün zəmin yaratdı. Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının yüksək səviyyədə hazırlanıb nəşr olunmasını təmin etmək üçün Prezidentin 5 may 2004-cü il tarixli Sərəncamı ilə AMEA-nın "Azərbaycan Milli Ensiklopediyası" Elmi Mərkəzi yaradıldı.

2007-ci ildə Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının "Azərbaycan" adlı xüsusi cildi latın qrafikası ilə nəşr olunmuşdur. Azərbaycanın dünəni və bu günü: qədim tarixi və müasir həyatı, təbii sərvətləri və geosiyasi mövqeyi, elm, təhsil və mədəniyyət sahələrində nailiyyətləri kitabda öz ifadəsini tapmışdır. Xalqımızın həyatında baş vermiş mühüm hadisələri obyektiv şəkildə əks etdirən yeni ensiklopediya müstəqil dövlətçiliyimizin qazandığı uğurların obyektiv göstəricisidir. Cildin hazırlanmasında Azərbaycan Respublikasının nazirlikləri, komitələri və digər dövlət qurumlarının təqdim etdiyi materiallardan istifadə edilmişdir. 14 bölmədən ibarət kitabda 155 məqalə, 55 xəritə, 69 xəritə-sxem, 588 illüstrasiya, 17 sxem və 97 cədvəl verilmişdir. Gətirilən rəqəmlər, faktlar və cədvəllər son illərin statistik məlumatları əsasında verilmişdir [21].

2009-cu ildə Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının birinci cildi çap olunmuşdur [18].

Prezidentin Sərəncamına əsasən 2004-cü ildə nəşr olunmuş iki cilddən ibarət "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası" dəyərli mənbələrdən biridir. Bu ensiklopediyanın baş redaktoru Yaqub Mahmudovdur.

Müstəqillik illərində eləcə də Sara Aşurbəylinin "Şirvanşahlar dövləti (VI-XVI əsrlər) (1997), "Bakı şəhərinin tarixi: Orta əsrlər dövrü" (1998), Musa Kalakatlının "Albaniya tarixi" (2006), M.Qoşun "Albaniya səlnaməsi" (2006), Səbuhi Əhmədovun "Azərbaycan tarixindən yüz şəxsiyyət" (2006), Ziya Bünyadovun "Azərbaycan VII-IX əsrlərdə" (2007), "Dinlər, təriqətlər, məzhəblər" (2007), Ziya Göyalpın "Türkçülüyün əsasları" (2010), R.Əsgərovun "Monqolların gizli tarixi" (2011), "Orxon abidələri" (2012) və digər tarixi əsərlər çapdan çıxmışdır.

AMEA-nın Tarix İnstitutu "Azərbaycan tarixi" yeddicildliyini 1998-2003-cü illərdə kiril qrafikası ilə, 2007-2008-ci illərdə isə latın qrafikası ilə "Elm" nəşriyyatında təkrar nəşr etdirmişdir.

Müasir informasiya cəmiyyətinin nəşriyyatlarının qarşısına qoyduğu aktual problemlər içərisində kitab-nəşriyyat-oxucu problemi mühüm yer tutur. Bu, müstəqil dövlətimizin kitab nəşri sahəsində ardıcıl siyasətinin davamıdır. Xalqın maariflənməsi, gələcək nəsillərin savadlı yetişməsi baxımından bu sərəncamın humanitar elmlər üzrə kitab nəşrinin aktual problemlemlərinin həllində müstəsna əhəmiyyəti vardır. Bu baxımdan 2003-2019-cu illərdə Azərbaycan Respublikası ərazisində çapdan çıxan kitab və kitabçaların (eləcə də humanitar elmlər üzrə) ümumi statistikasına nəzər salaq.

Cədvəl 1.

2003-2019-ci illərdə kitab və kitabçaların ümumi statistikası

İllər	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Kitab və kitabçaların ümumi sayı, adda	2140	2203	2372	2167	2595	2232	2322	2776
Humanitar elmlər üzrə kitab və kitabçaların ümumi sayı, adda	1424	1604	1751	1632	1946	1587	1749	2046

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
2079	2848	2733	2997	2738	3112	2429	1813	1444
1485	2137	1981	2282	1952	2285	1779	1708	1235

KİTABŞÜNASLIQ VƏ REDAKTOR SƏNƏTİ
elmi-nəzəri və təcrübi-metodik jurnal

№ 2 (15) 2022

Cədvəl 2.

2003-2010-cu illərdə Humanitar elmlərin bölmələri üzrə çap edilən ədəbiyyatın ümumi statistikası

Humanitar elmlər və kütləvi ədəbiyyat	İllər							
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Elmşünaslıq	95	106	132	108	103	97	133	132
Fəlsəfə	16	26	46	31	45	37	36	55
Psixologiya	11	18	13	15	18	21	11	11
Din, Teologiya	28	27	38	36	45	32	64	39
Politologiya	170	189	101	124	194	135	109	94
Hüquq	144	105	136	101	120	133	142	160
Pedaqoqika	159	100	89	100	263	67	157	291
Mədəniyyətşünaslıq	75	83	82	63	128	161	161	179
Filologiya	116	137	159	175	188	178	138	192
Ədəbiyyatşünaslıq	105	94	110	110	110	88	123	99
Folklor	23	27	25	18	21	23	23	34
Azərbaycan ədəbiyyatı	370	512	555	473	466	-	Bədii ədəb. birgə	Bədii ədəb. birgə
Bədii ədəbiyyat	-	-	-	-	-	368	389	481
Xarici ədəbiyyat	-	52	50	82	51	42	84	40
Uşaq ədəbiyyatı	8	29	44	24	13	22	10	34
Etika, Estetika	2	4	3	2	4	3	2	3
Tarix	95	92	156	162	166	177	158	191
Etnoqrafiya	7	3	12	8	11	3	9	11

Humanitar elmlər üzrə nəşr olunan kitablardan bəzilərini qeyd edək: "Qarabağ folkloru antalogiyası" (2000), "Naxçıvan ensiklopediyası" (2002), "Azərbaycan mühacirət mətbuatı" (2003), "Atalar özü" (2004), "Azərbaycan bayatıları" (2004), "Azərbaycan nağılları" (2005), "Əkinçi" (1875-1877) (2005), "XIX əsr Azərbaycan şeiri antalogiyası" (2005), "Ərəb və fars sözləri lüğəti. İki cilddə" (2005), "Azərbaycan klassik ədəbiyyatından seçmələr". Üç cilddə (2005), "Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti". Dörd cilddə (2006), "Qarabağnamələr" (2006), Malik Mahmudov "Ərəbcə yazmış azərbaycanlı şair və ədiblər (VII-XII əsrlər) (2006), "Azərbaycan etnoqrafiyası" 3 cilddə (2007), "Farsca-azərbaycanca lüğət" (2007), "Azərbaycan toponimlərinin ensiklopediyası" (2007), Elməddin Əlibəyzadə. "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi" (ən qədim dövrlər) (2009), İsgəndər bəy Münşi Türkman. "Dünyanı bəzəyən Abbasın tarixi (Tarixe-alemaraye-Abbasi)" (2011), Ceyhun Hacıbəyli "Bir il xəyallarda... və Bütöv bir ömür" (2015), "Qürbətdən gələn səslər" (2015), Nizami Cəfərov "Molla Pənah Vaqif" (2017), "Heydər Əliyevin biblioqrafiyası" (tərtibatçı F.Məmmədov) (2018) və s.

Cədvəl 3.

2011-2019-cu illərdə Humanitar elmlərin bölmələri üzrə çap edilən ədəbiyyatın ümumi statistikası

Humanitar elmlər və kütləvi ədəbiyyat	İllər								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Elmşünaslıq	98	125	145	122	173	158	119	152	77
Fəlsəfə, Məntiq	29	32	32	54	37	41	26	40	9
Psixologiya	19	25	26	69	44	43	31	38	25
Din, Teologiya	39	50	55	84	58	74	66	79	39
Politologiya	109	108	77	90	86	110	89	102	47
Hüquq	84	161	131	147	136	187	125	148	34
Pedaqoqika	171	372	188	92	123	160	110	164	238
Mədəniyyət-şünaslıq	149	150	242	214	129	163	144	163	49
Filologiya	145	191	148	193	195	226	203	234	58
Ədəbiyyat-şünaslıq	73	140	122	139	142	132	101	33	111
Folklor	23	33	65	68	55	55	36	28	23
Azərbaycan ədəbiyyatı	Bədii ədəb. birgə	Bədii ədəb. birgə	Bədii ədəb. birgə	Bədii ədəb. birgə	Bədii ədəb. birgə	Bədii ədəb. birgə	Bədii ədəb. birgə	Bədii ədəb. birgə	Bədii ədəb. birgə
Bədii ədəbiyyat	309	400	363	531	443	479	374	163	301
Xarici ədəbiyyat	56	61	91	153	105	99	62	34	59
Uşaq ədəbiyyatı	24	57	34	45	48	104	71	23	59
Etika, Estetika	-	-	2	1	3	9	4	3	-
Tarix	150	219	251	278	271	238	213	302	103
Etnoqrafiya	7	13	9	2	4	7	5	2	3

Mənbə: Birillik Azərbaycan kitabiyyatı (2003-2018-ci illər). - Bakı: M.F.Axundov adına Milli Kitabxana [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16].

Müasir dövrdə Azərbaycanda miniatür kitab nəşri sahəsində də xeyli işlər həyata keçirilmiş və bir sıra uğurlar əldə edilmişdir. Miniatür kitab dedikdə ən zərif və nəfis şəkildə tərtib olunmuş kiçik ölçülü kitablar nəzərdə tutulur. Miniatür kitabların yüksək zövqlə və yaxşı halda çap olunması poliqrafiyanın inkişafını səciyyələndirir. Çap edilən miniatür kitabların əksəriyyətini humanitar elmlər üzrə ədəbiyyatlar təşkil edir. Miniatür kitabların standart şəkildə maksimal ölçüsü 10x10 (mm) olmalıdır.

Beynəlxalq təcrübə baxımından miniatür kitabların nəşri Azərbaycan kitabının miniatürləşməsi istiqamətində ilk addımlar hesab edilə bilər. Belə ki, Azərbaycan kitabının miniatürləşməsi fəaliyyəti 1940-cı illərin əvvəllərindən daha da genişlənmişdir. Bu dövrdə uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuş 20-yə qədər kiçik formatlı (ölçüsü 60 mm-dən 100 mm-dək) nəşr çap olunur. Bu nəşrlər sırasında Azərbaycanlı müəlliflərin əsərləri ilə yanaşı, tərcümə əsərləri də vardır.

Azərbaycan miniatür kitab çapının genişləndirilməsi üçün 1970-1980-cı illərdə uğurlu iş həyata keçirilmiş və ölkəmizin ayrı-ayrı nəşriyyatları olan "Azərnəşr", "İşıq" və "Yazıçı" tərəfindən 30-dan artıq miniatür kitab nəşr edilmişdir. Maraqlı fakdır ki, bu miniatür kitablardan kiçik bir qismi iki-üç dildə çapdan çıxmışdır. Belə ki, "Bakı" foto albomu ingilis və rus dilli, M.F.Axundovun "Şərq" poeması Azərbaycan, rus və fars dilli, "Yazıçılar, alimlər, bəstəkarlar, incəsənət xadimləri Üzeyir Hacıbəyov haqqında" miniatür nəşri isə Azərbaycan və rus dilli oxucular üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Müasir dövrdə Azərbaycanda miniatür kitab nəşrinin inkişafı, belə kitablara dərin maraq miniatür kitab muzeyinin yaradılmasına səbəb olmuşdur. Azərbaycanda miniatür kitab muzeyi 2002-ci il aprel ayının 23-də Azad Kitabsevərlər Cəmiyyətinin, Bakı Qadınlar Assosiasiyasının sədri, Azərbaycan Milli Olimipiya Komitəsinin Şura üzvü, filoloq Zərifə Salahova tərəfindən (dünya şöhrətli rəssam Tahir Salahovun bacısıdır) təsis edilmişdir Z.Salahova bu muzeyin həm təsisçisi, həm də rəhbəridir. O, şəxsi muzeyindəki kitabları uzun illər ərzində toplamışdır. Muzeydəki stendlərdə 8000-dən çox kitab nümayiş olunur. Muzeyin fondunda isə 3000-dən çox kitab vardır. Burada dünyanın 60-dan çox ölkəsində çap olunan müxtəlif istiqamətli kitablar nümayiş etdirilir. Muzeydə mövcud olan Azərbaycan miniatür kitablarının 80 %-ni Z.Salahova öz hesabına çapdan buraxmışdır. Onların içərisində Azərbaycan, rus və ingilis dillərində çapdan buraxılmış ictimai-siyasi və bədii ədəbiyyat üzrə (humanitar istiqamətli) miniatür kitablar xüsusən əksəriyyət təşkil edir.

Muzeyin stentlərini klassiklərimizdən N.Gəncəviyə, M.Füzuliyə və İ.Nəsimiyə, habelə müasir Azərbaycan ədəbiyyatının tanınmış simaları olan C.Novruz, N.Rəfibəyli və digər ədiblərə həsr olunmuş miniatür kitablar bəzəyir.

Muzeydəki miniatür kitabların mövzusu və bədii-poliqrafik tərtibatı da xeyli rəngarəngdir. Muzeydə, həmçinin dini miniatür kitablar, uşaq ədəbiyyatı, olimpiya və idman hərəkatı və s. bu kimi mövzular üzrə də miniatür kitablar mövcuddur.

Dini miniatür kitablara gəldikdə isə qeyd edək ki, XVII-XVIII əsrlərə aid İslam dininin müqəddəs kitabı olan "Qurani-Kərim"lə bağlı miniatür kitablar əksəriyyət təşkil edir. Xristianlıq dininə aid miniatür kitablardan "Dua kitabları", "Katolik dua kitabları" və s. bu kimi mənbələri də qeyd edə bilərik.

Muzeydə A.S.Puşkinin sağlığında çapdan buraxıldığı "Yevgeni Onegin" adlı miniatür kitab da mühafizə olunur. Bu nəfis tərtibatlı kitab nadir və qiymətli mənbələrdən hesab olunur.

1978-ci ildə Yaponiyada çapdan buraxılan 16 səhifədən ibarət olan miniatür kitab muzeydəki ən kiçik ölçülü nəşr hesab olunur. Bu nəşrin ümumi ölçüsü 2x2 mm-dir. Bu kitabın hər səhifəsində 50-100-ə qədər Yapon heroqlifi yerləşdirilmişdir. Kitabın mövzusu qiymətli daşlar, bürclər və güllər haqqındadır.

Ən çox oxunan miniatür kitablar sırasında isə "Kitabi Dədə Qorqud", "Qurani-Kərim", "Koroğlu" və s. adlarını qeyd etmək mümkündür.

Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə Azərbaycanda milli kitab mədəniyyətinin inkişafındakı dəyərli fəaliyyəti və əhəmiyyətli xidmətlərinə görə Zərifə Salahova "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir. 2012-ci ildə isə Belarusiya

Prezidentinin fərmanına əsasən Z.Salahova Belarus Respublikasının dövlət mükafatı - "Fransisk Skarina" medalına layiq görülmüşdür [23].

Ümumiyyətlə, dünyada daha çox miniatür kitab Rusiyada, ABŞ-da və Almaniyada çap edilir. Müasir dövrdə Azərbaycanda miniatür kitabların nəşri məhdud səviyyədə həyata keçirilir. Buna baxmayaraq, hazırda bu sahədə uğurlu fəaliyyət istiqamətləri müəyyənləşdirilmiş və dövrün tələbləri nəzərə alınmaqla yeni-yeni miniatür kitablar çap edilməkdədir. Bu isə o deməkdir ki, sahə üzrə davamlı işlər aparılır və mövcud çatışmazlıqları, mürəkkəblikləri və ziddiyyətləri aradan qaldırmaq yolunda ciddi və məqsədyönlü addımlar atılır.

Müstəqillik illərində milli kitab sənətinin inkişafı və təbliğində, eləcə də humanitar elmlər üzrə kitab nəşri istiqamətində Kitab Klubunun əvəzsiz fəaliyyəti xüsusən diqqətəlayiqdir. Kitab Klubunda mütəmadi olaraq keçirilən yeni nəşr olunmuş kitabların təqdimatı (E.Həsənov "Qatillər", V.Məmmədli "Tunc mələk", F.Bağırlı "Keçmişlə ədəbiyyat arasında", F.Qaraoğlu "Ermənilər və həqiqətlər", R.Ş.Gündör "Yas ayini", K.David "Çingiz xan", Ş.Əsgərov "Düşüncə tərzi", R.Əlizadə "Azərbaycan folklorunda təbiət kultları", E.Həsənov "Öldür onu, ya da qanlı Nona", "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi" jurnalı, Ç.Abdullayevin "Qatil üçün qrampri" və "Üçüncü variant" və s.), tanınmış alim, yazıçı və şairlərlə görüşlər, ölkələrarası sərgi və müsabiqələrdə qazanılan müvəffəqiyyətlər tərtibatçı rəssamlarımızın daha geniş miqyasda tanınmasına səbəb olur. Məsələn, XX Beynəlxalq Kitab Sərgisində (05.09.2007, Moskva) "Çaşıoğlu" nəşriyyatında hazırlanmış "Hər kim yüz il yaşamasa" kitabının "Müasirimiz" nominasiyasında I yerə, V.Almasovun "Peyğəmbər aşiqi Füzuli" kitabının "Mənim universitetlərim" nominasiyasında gümüş mükafata, əvvəllər də (məsələn, "Qarabağ" və s.) beynəlxalq sərgilərdə müxtəlif mükafatlar almış "Təhsil" nəşriyyat-poliqrafiya müəssisəsinin (naşir B.Axundov) Beynəlxalq Kitab Sənəti müsabiqəsinə (Moskva-2010) təqdim etdiyi "Çərçivə" (Ç.Əlioğlu) kitabının (bədii və texniki redaktoru A.Ələkbərov, rəssamları G.Ağayev və S.Hacıyeva) sərginin ən yüksək "Qran-Pri" mükafatına layiq görülməsi, ölkəmizdə xeyli peşəkar kitab tərtibatçılarının yetişdiyini və bu sahədə müəyyən uğurların qazanıldığını göstərir.

"Müasir ol - kitab oxu!" çağırışı ilə gənclərə səslənən Kitab Klubu günbəgün yenilənən orijinal üsulların köməyilə "Azərbaycan gəncləri kitab oxumur", "kitab alınmır" kimi stereotipləri aradan qaldırmaq istiqamətində müntəzəm və sistemli iş aparmışdır. Mükəmməl təhsil alıb elmə dərindən yiyələnən gənclərə tələbatın yüksək olduğu müstəqil Azərbaycanda ictimaiyyətin və KİV-nin köməyi ilə cəmiyyətdə kitaba olan marağın artırılması, gənclərin daha etibarlı kitaba istiqamətləndirilməsi son dərəcədə vacibdir [17].

ƏDƏBİYYAT

1. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı-2003 / baş red.: K.Tahirov. - Bakı, 2007. - 318 s.
2. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı-2004. - Bakı, 2007. - 320 s.
3. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı-2005. - Bakı, 2007. - 382 s.
4. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı - 2006 / baş red. K.Tahirov; tərt. L.Talıbova, N.Rzaquliyeva; M.F. Axundov ad. Azərbaycan Milli Kitabxanası. - Bakı, 2008. - 362 s.
5. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı-2007 / tərt. L.Talıbova, N.Rzaquliyeva. - Bakı, 2009. - 280 s.
6. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı -2008 / tərt. L.Talıbova, N.Rzaquliyeva. - Bakı, 2010. - 318 s.
7. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı-2009 / tərt. L.Talıbova, N.Rzaquliyeva. - Bakı, 2011. - 353 s.
8. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı-2010 / tərt. L.Talıbova, N.Rzaquliyeva. - Bakı, 2012. - 430 s.
9. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı-2011 / tərt. L.Talıbova, N.Rzaquliyeva. - Bakı, 2012. - 318 s.
10. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı-2012 / tərt. L.Talıbova, N.Rzaquliyeva. - Bakı, 2013. - 349 s.
11. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı-2013 / tərt. L.Talıbova, N.Rzaquliyeva. - Bakı, 2014. - 350 s.
12. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı-2014 / tərt. L.Talıbova, N.Rzaquliyeva. - Bakı, 2014. - 355 s.
13. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı-2015 / tərt. L.Talıbova. -Bakı, 2016. - 358 s.
14. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı-2016 / tərt. L.Talıbova. -Bakı, 2017. - 424 s.
15. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı-2017 / elmi red. K.Tahirov; tərt. L.Talıbova. - Bakı, 2018. - 350 s.
16. Birillik Azərbaycan kitabiyyatı-2018 / tərt. L.Talıbova. -Bakı, 2019. - 457 s.
17. Allahverdiyev B. Kitabşünaslığın əsasları. - Bakı: Uni Print, 2011. - 446 s.
18. Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının nəşri haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı (12 yanvar 2004-cü il). "Respublika" qəz. , 2004, 13 yanvar.
19. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə 2004-cü ildə Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə çapı nəzərdə tutulan əsərlərin siyahısı // "Respublika" qəz., 2004, 13 yanvar.
20. Aslan K. Müasir şəraitdə nəşriyyat işinin aktual problemləri // "İnformasiya cəmiyyəti və kitabxana-informasiya fəaliyyəti" mövzusunda Respublika elmi konfransının tezisləri (Bakı Dövlət Universiteti, 20 dekabr 2012). - Bakı, 2012, s.12-16.
21. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensiklopediyası, I cild. Bakı: "Lider" nəşriyyatı. 2004, s.67-72.
22. Usubaliyev O. Müasir dövrdə Azərbaycanda milli kitab nəşri // Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya: Elmi-nəzəri, metodik və təcrübi jurnal. - Bakı, 2016. №1 (38). s.172-176.
23. Усубалиев О. Издание миниатюрных книг в Азербайджане в современный период. Международная научово-практическая конференция: Львов, 2016, с.78-81.